

АНАЛІЗ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ ІНДЕКСНИМ МЕТОДОМ

Чекмасова І.А.

*Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків*

Зовнішня торгівля відіграє ключову роль в економічному розвитку будь-якої країни, що обумовлює важливість удосконалення економіко-статистичних методів для її аналізу та прогнозування. Повнота і достовірність аналітичної інформації значно залежать від методології здійснення статистичних розрахунків, вимоги до яких особливо зростають в умовах нестабільної економіки. До інструментів аналізу зовнішньої торгівлі належать зовнішньоторговельні індекси, які оцінюють динаміку товарних потоків через зміни середніх цін і фізичних обсягів експорту та імпорту. Агреговані індекси середніх цін і фізичних обсягів торгового обміну дозволяють встановити залежність обсягів імпорту (експорту) від зміни цін на основні товари. Особливості методології, яка покладена в основу системи індексів, дає можливість оцінити втрати чи додаткові надходження від зовнішньої торгівлі, що пов'язані зі змінами в умовах торгівлі.

Методологічні аспекти аналізу зовнішньої торгівлі індексним методом розглянуто в працях українських та зарубіжних вчених: Р.О.Кулинича, В.С.Михайлова, Р.М.Моторина, В.Є.Адамова, Б.І.Башкатова, Н.Є.Григорука, Дж.Р.Артуса, Б.Балассу, Д.Бівана, Ф.Брока, та інших. Проте у проведених дослідженнях недостатньо повно висвітлено методологію оцінки впливу окремих статистичних показників на певні галузі економіки.

За результатами дослідження узагальнено та систематизовано показники, які характеризують умови торгівлі. Запропоновано включати в систему такі показники: умов торгівлі, купівельної спроможності експорту, фізичних умов товарообміну, структурної спеціалізації, Грубеля-Ллойда, товарної структури. При аналізі товарообороту зовнішньої торгівлі запропоновано використання індексу подібності експорту та імпорту між двома країнами, що дозволяє визначити рівень співробітництва між країнами. Факторний аналіз товарообороту зовнішньої торгівлі слід проводити з використанням індексів середніх цін, фізичного обсягу, асортиментних та географічних зрушень. Це дозволяє не лише аналізувати зміни вартості експорту і імпорту, але й виявляти вплив зазначених факторів на загальний товарооборот зовнішньої торгівлі, що сприяє виявленню резервів підвищення ефективності зовнішньої торгівлі.

Розроблений інтегральний індекс умов торгівлі дозволяє оцінювати стан та динаміку зовнішньої торгівлі окремих галузей економіки. За результатами розрахунків часткових індексів умов торгівлі товарами можна розробляти дієві заходи державного регулювання зовнішньої торгівлі, спрямовані на покращення умов торгівлі з метою підвищення її ефективності шляхом впливу на зміну товарної структури експорту та імпорту України.